

LOKÁLIS KULTÚRPOLITIKA

„Nos, dico aperte, consules
desumus.” *Cicero.*

Ez a cikk kissé megkésve bár, szeretne befejező része lenni annak a cikksorozatnak, amely Lokálpatriotizmus címmel kezdődött és Kisebbségi községpolitika címmel folytatódott. Nem óhajtván a Híd olvasói előtt ismétlésekbe bocsátkozni, fölöslegesnek tartjuk ismételten kifejtetni, hogy minden kisebbségi kultúrmunka fundamentumaként a község keretein belüli munkát tudjuk elképzelni (elsősorban is a szervezni akaró egyén szempontjából), mert ezt az elvet igyekeztem már a fentnevezett két cikkben kifejtetni. A jelen értekezésben csak arra fogok szorítkozni, hogy taglalni próbálom kisebbségi kulturpolitikai irányelveit és ezeknek gyakorlati lehetőségeit a már kifejtett lokális alapon.

* * *

A mi kisebbségi kultúránkat és az idevonatkozó kultúrmunkát illeti, két ellentétes elv áll fenn. Az egyik azt hirdeti, hogy majd csak akkor lehet nálunk igazán eredményes kultúrmunkát végezni, ha népünk gazdasági helyzete jobbra fordul, mert egyrészt a kultúra terjesztése anyagi áldozatokkal jár, másrészt a gazdasági válság okozta lelki depresszió nem alkalmas a kultúra terjesztésére, népisebben kifejezve, mikor az embernek nincs kenyere, nincs kedve művelődni se; az éhes ember gyűlölködő s nem könyvre, hanem kenyérre vágyik. A másik felfogás azon alapszik, hogy előbb a kultúra, azután következik csak az anyagi fellendülés. S bár a merev formába öntött doktriner elvek nem uralkodnak az életen, mert a gyakorlati élet folyama az ellentétes elvek egyikét sem követi rendszerint szigoruan, hanem valahol közöttük vájja ki magának sokszor kiszámíthatatlan irányú medrét, mégis az utóbbi elvet vallom magaménak s ebből akarok kiindulni. Hogy miért, ezt a következőkből láthatjuk: Kisebbségünk helyzete valóban nehéznek mondható, de tévednek azok, akik azt hiszik, hogy ennek kizárólagos okai az általános gazdasági válság, továbbá a helytelen adó- és adóspolitikák. Azt hiszem helyesebben járunk el, ha saját magunkban keressük a hibát. És itt nyomban meg kell állapítanunk, hogy kisebbségünk nincs megszervezve. Fél millió ember, egy nyelven beszél, azonos kulturális adottságok között él, törekvései és érdekei teljesen megegyeznek, kellő szervezettség nélkül él. Közös érdekek istápolása, társadalmi célok elérése pedig kellő szervezettség hiányában szinte elképzelhetetlen. Ezt bizonyítani azt kizsem felesleges, elég ha példaként rámutatok a szakszervezetek működésére s vele szemben azon munkások

helyzetére, kik szakszervezeten kívül állanak. Minden kollektív érdek és cél előmozdításának első alapfeltétele a szervezettség. Minden magasabbfokú társadalmi szervezettség alapfeltétele pedig az öntudatos egyén. S ez az öntudat az, amit én e helyen első-sorban a kultúra szóval akarok megjelölni.

Létezik bár egy u. n. fekete méreg, vagyis a betű, de létezik egy sokkal rombolóbb hatású méreg is, a betű ellentéte: a tudatlanság. A tudatlanság szüli a bizalmatlanságot, ez pedig a hártalan osztálygyűlöletet s ez az a luxus, amit mi magyar kisebbség nem engedhetünk meg magunknak. A magyar paraszt pedig bizalmatlan, vagy talán mondjuk ki nyiltan és őszintén, gyűlöli a kabátos embert. Igaz bár, hogy ennek a paraszt tudatlanságán kívül más gazdasági és lélektani okai is vannak, de nem célozom ezeket e helyen fejtegetni. A tény azonban az, hogy e jelenség fennáll és ennek legalább is enyhítése a legelsőrendű kisebbségi problémánk. Közös nevezőre hozni, egységbe tömöríteni két egymással szemben ellenséges érzületet tanúsító népréteget szinte lehetetlen, ha előbb erre alkalmas atmoszférát nem teremtünk. De hát mi is lehet lelki egységünk természetes alapja? Nem gondolok arra, hogy a keresztény filozófia értelmében vett szeretet vagy valami magasabb életideál lehetne ezen egység igazi alapja, ez banálisnak látszó elgondolás lenne. *Az érdekközösség tudatos felismerése képezheti csupán kisebbségünk igazi egységének alapját!* Ez feltétlenül alkalmas alap úgy anyagi, mint erkölcsi téren. Hogy miért nem a faji, jobban mondva nemzetiségi öntudatot képzelem el első-sorban az egység igazi alapjának, ez egyrészt onnan van, hogy ez (t. i. a faji öntudat) bár megvan mindannyiunkban többé-kevésbé, nem volt alkalmas megteremteni köztünk a kellő egységet, másrészt pedig az érdekközösség tudatos felismerése úgy is automatikusan táplálja és erősíti ezt. Az érdekközösség tudatos felismerése egy nép keretein belül, ugyanezen nép faji öntudatának intenzitásával egyenes arányban áll. Hogy ez így van, láthattuk már elégyszer a történelem folyamán.

Az érdekközösségnek kisebbségünk legszélesebb néprétegeiben való öntudatra ébresztése és megszervezése a kultúra eszközeivel, a kultúra terjesztése által; ez a kisebbségi kultúrpolitika, mivel pedig a mi viszonyaink miatt ezt mi a már előző cikkekben is kifejtettek alapján első-sorban lokális alapokon képzeljük el — lokális kultúrpolitika. Most pedig próbáljuk egy kissé latolgatni azokat a módozatokat, amelyek a fent vázolt célnak legjobban megfelelnek.

Amiről első-sorban érdemes e helyen tárgyalni, ezek helyi egyesületeink, u. m. népkörök, gazdakörök, daloskörök, stb. Ezen egyesületek működését a következőkben lehet vázolni, természetesen nagy általánosságban. Van a körnek nagy helyisége, ahová a tagok összejönnek kártyázni, billiárdozni, kuglizni, stb. Van a körnek egy kisebb-nagyobb könyvtára, ahonnan hetenként könyvet

oszt szét a könyvtáros. Van aztán a körnek egy műkedvelő gárdája (ha van?), amely színdarabokat, operetteket, de leginkább kisebb kabarészámokat ad elő évente három-négyyszer. Végül szokott a kör ismeretterjesztő előadásokat is tartatni.

Ha az itt vázolt funkciók olyannyira tökéletesek, hogy bizonyos egyesületek társadalmainkban élénk szerepet játszhatnak, jelentőségük igen nagy, de jelenlegi viszonyaink miatt még mindig nagyon sok kívánnivalót hagynak hátra.

Ami itt elsősorban szembevetendő, az az, hogy köreink nagyon erősen viselik magukon a társadalmi elkülönülés bélyegét. Egyesületeink, bár élükön rendszerint intellektuális egyén áll, élik a maguk kaszt-életét. Lakhelyemen pl. (általában így van másutt is) az intelligencia egyesülete a Népkör, az iparosság a Kath. Legényegyletben és a Dalkörben tömörül, a gazdátársadalom tagjai is megoszlanak aszerint, hogy nagy- vagy kisgazda-e valaki (nagy- és kisgazdakör), a legalsóbb néposztálynak is külön egyesületei vannak. Ez a jelenség azonban egyáltalán nem természetellenes, a baj egészen másutt van: a jelenlegi, az intelligencia köreiből kikerült egyesületi vezetők nem állanak ugyanis feladatuk magaslatán, még pedig egyszerűen azért nem, mert társadalmi rétegeink szerves egybekapcsolódása és öntudatos összefogása érdekében tizenöt év alatt semmit sem tettek (hogy az azt megelőző időkről ne is beszéljünk). Az intranszigenőbb szellemű intellektuális fiatalságnak, amely sokkal inkább ismerte fel kisebbségünk létérdekeit, mint elődei, be kell kapcsolódnia az összes kisebbségi egyesület működési körébe, hogy egyesületeink tényleg betölthessék azt a szerepet, amit kisebbségi rétegeink összefogása és öntudatosítása érdekében betölteniök kell.

Köreink működésének vázolásánál megemlítettem a könyvtárak működését. Itt meg kell állapítanunk, hogy alig van egy pár jelentékenyebb könyvtárunk és hogy a könyvtárak sem állanak általában feladatuk magaslatán. Nincsen pl. elegendő számú megfelelő könyvtárosunk. Napokban olvastam, hogy Érsekújváron maga a csehszlovák kormány tanfolyamot nyitott kisebbségi könyvtárosok részére! Akciót kellene indítani, hogy mi a magunk erejéből rendezzünk ilyen tanfolyamokat, mert a magyar könyvnek nálunk képzett és lelkes propagátorokra van szüksége!

A műkedvelést, amely egyesületeink funkciói közül még legjobban megfelelt feladatának, tovább kell fejleszteni, főleg azáltal, hogy ennek vezetését is a leginkább ily dolgok iránt fogékony és hozzáértő fiataljainkra kell bízni, akik teljes mértékben fel tudják ismerni a magyar kultúra élőléssel való terjesztésének jelentőségét.

Egyesületeinknek kell gondolnia kisebbségi analfabétáinkra is, mivel a hatósági úton kezdeményezett tanfolyamok mind sikertelenek maradtak vagy legalább is igen kevés sikerrel jártak. Az analfabéta tanfolyamok nagyon alkalmasak lennének arra, hogy a vezetők szerves kapcsolatot teremthetnének legalsóbb néprétegeinkkel.

Egyesületeink általános működését és egyes funkcióinak kritikáját természetesen csak körvonalazni igyekeztem, ezeknek a mi szempontunkból való aprólékos részletezése (amely szintén nagyon hasznos lenne) pár száz oldalt is igénybe vehetne.

Helyi kultúrpolitikáról lévén szó, nem feledkezhetünk meg a helyi sajtó működéséről sem, amely szintén sok kívánnivalót hagy hátra. A helyi sajtó, mint elsőrendű helyi tényező, nem szolgálhat lukratív célokat. Ne szállítson a népnek véres szenzációkat, hanem tanulságos cikkeket, főleg a helyi dolgok (mert ezeket ismeri legjobban a nép és ezek érdeklik legjobban) lelkiismeretes kritikáját.

Azt hiszem, ha ezek a gondolatok érvényre jutnának kisebbségi életünkben, minden gazdasági válság ellenére is virágzásba szökkenne az s nem kellene félnünk az oldott kéve ismert hasonlatától!

Csepella József

A jugoszláviai magyar kisebbségi tanoncok anyagi és kulturális helyzete

A jugoszláviai magyar kisebbségi tanoncok anyagi és kulturális helyzetével foglalkozni igen nehéz és egyben sürgős megoldásra váró feladat, amelyre csak azok vannak hívatva, akik maguk is szenvedő alanyai, vagy voltak valamikor szenvedő alanyai a tanoncsors embertelen megnyilvánulásainak. Talán éppen ez az oka — nem is indokolatlanul! — annak a mély hallgatásnak, amely kulturális működésünk terén észlelhető most, amikor a gazdasági és politikai túltengés, a világkrízis következtében felvetődnek kisebbségi magyar fiataljaink e nagy részének problémái. Akadtak ugyan itt-ott egyesek, akik szóltak egyet-mást kisebbségi tanoncaink nevében, de tájékozottságuk és hozzáértésük hiányában sohasem jutottak el ezek anyagi és szellemi életének alapos ismeretéhez. Olyan terület ez, amelyen az, aki még sohasem járt, könnyen eltévedhet.

Mivel tanoncaink is szerves részét képezik a jugoszláviai magyar fiatalságnak, amelynek főleg értelmiségi része már szemelláthatóan lázas tevékenységgel dolgozik céljai elérésének érdekében, e sorok írója, aki már átélte a tanoncévek keserűségeit, feljogosítva érzi magát arra, hogy szóljon néhány szót közörsorsban élő társairól, abban a tudatban, hogy ezzel kisebbségi fiataljaink nehéz ügyét viszi előbbre a megoldás felé.

Tanoncaink anyagi helyzete — ha figyelembe vesszük korunk